

ditkens lezen. Ook het eerste is zeer zwaar op godsdienstig gebied denkbaar.

Herhaaldelijk kwamen ook hier te lande, uit Engeland vooral, maanen over, die in de courant bekend maakten, dat ze op dat en dat uur, in dat en dat gebouw, een godsdienstige samenkomst wenschten te houden. Of ook, ze logeerden bij een gastheer, die groote salons tot zijn beschikking had, en lieten dan door dien gastheer invitatie rondzenden.

Ook dan werd er gelezen, gezongen, geboden, gesproken. Soms zelfs gecolleceteerd. Kortom, het leek in alles veel op kerkhouden. En toch was het dat niet. Het was niets dan een losse saamkomst.

Maar zoo is onze openbare godsdienst-oefening niet. Wat des Zondags in de kerkgebouwen plaats grijpt is niet een verhuurde aanleiding van dien prediker van het gebouw, opdat hij daarin naar goedvinden te werk ga; maar zeer bepaaldelijk een bijeenkomst van de gemeente in wettige saamvergadering.

Alleen het te groote aantal der leden maakt dat men in grotere steden op hetzelfde uur in meer dan één zaal of gebouw vergadert. Op een dorp of in een kleine stad behoort dat niet. Daar kan de geheele gemeente in één gebouw saamkomen, en is dus slechts één vergadering.

Maar of men in één of in meer gebouwen saamkomt, dat verandert in niets het karakter der vergadering.

Immers deze kerkteekeningen blijven: 1°, dat er is een corporatie, genaamd: de gemeente of de plaatselijke kerk; 2°, dat op de rol te vinden is, wie al dan niet tot deze corporatie behoort; 3°, dat deze corporatie aan haar hoofd heeft een wettig bestuur; 4°, dat deze corporatie en dat bestuur leven onder een vaste regeling of kerkorde; 5°, dat de oproeping voor de saamkomst der gemeente van het bestuur uitgaat; en 6°, dat wel de vergadering in het openbaar wordt gehouden, zoodat ook niet-leden als toehoorders binnen kunnen komen, maar zoo dat toch alleen de leden deel erlangen aan wat in die vergadering rechtens aan de leden toekomt. Zoo b. v. in zake het Sacrament van den Doop en het Sacrament van het Avondmaal.

We verzoeken onze lezers dan ook dit karakter van de openbare godsdienst-oefeningen in onze Gereformeerde kerken zich wel in het geheugen te willen prenten.

Alleen wie dit karakter onze godsdienst-oefeningen helder inzicht, kan hier meespreken. Wie voor dit karakter geen oog heeft, wat niet waar de quaestie over loopt. Juist daarom echter moet hierover nog meer gezegd.

Doetinchems stichtingen.

Professor Gunning van Leiden vraagt in de bladen godelijken steun, om aan vijf studenten, die voor rekening van de Doetinchemsche stichting te Leiden studeerden, maar door den Directeur ontslagen werden, de voortzetting van hun studie mogelijk te maken.

Hij verklaart, dat de zaak deze vijf studenten nauwkeurig door hem onderzocht is, en dat er naar zijne overtuiging, geen enkele reden aanwezig is, waarom ze hun studie niet op den ouden voet zouden afloopen.

Daarentegen heeft Prof. Gunning verklaard, dat zijn oordeel niet op hooren zeggen, maar op volledig onderzoek van de zaak berustte. Ea dit heeft Ds. Van Dijk weer aanleiding gegeven, om persoonlijk aan de N. Amst. Cour. te schrijven, dat hij wel terdege tegenover Prof. Gunning in het gelijk stond, en dat dit bij publicatie van de stukken zou blijken.

Uiteraard stelt de Herant zich ten deze geen partij. Onze redactie weet er eenvoudig niets van.

Keer op keer geven deze soort philanthropische inrichtingen aanleiding tot klacht. Reeds vroeger was dit het geval met de beschuldiging van den heer Thiry tegen Ds. Van Dijk ingebracht. En wat met Neerbosch voorviel, ligt nog versch in ieders geheugen.

Toch wijzele we of zulk kwaad te voorkomen is. Zulke stichtingen danken haar opkomst gemeenlijk aan de euerge van een sterken wilsmann, die met zijn wilskracht de ontwikkeling van zijn geest vooruit is.

Just dank zij die wilskracht geluk hun vooraemen, worden ze het noodige geld meester, en zetten ze hun plan door.

Wat niet zeggen wil, dat die wilskracht buiten het geloof omgaat, maar slechts uitsprekt dat ze in den dienst van wat hun heilig is, meer de kracht van hun wil, dan de rijpheid van hun inzicht weten te stellen.

Dat eigenaardig karakter dier stichtingen brengt dan mede, dat deze wilsmannen ook het beleid en bestuur en beheer van hun stichting zoogoed als alleen in hun hand houden.

heeft zelf in zijn Almanak op bl. 31 aldus de Voorzichten tot opname in het Centraal Weeshuis Bethel te Dordrecht opgegeven:

In bovengenoemd Gesticht worden, zoover de fondsen het toelaten, alle Weezen en, zoo mogelijk, ook halve weezen opgenomen, tot welke gezindheid ze ook behooren, gratis of tegen een te betalen prijs, de halve Weezen tegen minstens f 104 jaarlijks, mits de Voogden of betrekkingen ze beslissat aan de leiding van Regenten en Regentes toebetrouwen; zij vinden er in den regel tot op negentienjarige, hoogstens tot op drieëntwintigjarige leeftijd, een schuilplaats in, terwijl vóór hunne opening moet worden overgelegd:

- a. de doodacte hunner ouders; van vader of moeder, indien het halve Weezen zijn;
b. de huwelijksacte hunner ouders;
c. geboortacte van henself;
d. extract uit het bevolkingsregister, wanneer zij van elders komen;
e. bewijs van al- of niet-intenting;
f. afstand van voogden of betrekkingen, wat het beheer over hen betreft;
g. doopbewijs;
h. wat behalve de f 25 entree, die bepaald voor ieder kind gestort wordt, op ééns of elke drie, zes of twaalf maanden, van te voren te betalen, zal worden bijgedragen;
i. opgave van wat de Weezen bezitten en van wat er vrijwillig van aan het Huis wordt afgestaan;
k. bewijs, dat de Kerkeraad, die voor de Weezen optreedt, zich verbindt, om een- of tweemaal 's jaars voor het Gesticht te collecteeren, bij gelegenheid van de openbare Godsdienst-oefening, en eindelijk
l. bewijs van een bevoegd geneesheer, dat de kinderen geen bijzondere kwalen of lichaamsgebreken hebben.

De President-Directeur, JACOB EIGEMAN, Herv. Pred. te Dordrecht.

Met opzet drukken we deze publicatie geheel over, daar mag en moet aangenomen, dat het Bestuur hier alles mededeelt, wat voor wie buiten staat van gewicht is.

En hieruit nu ziet men 1°, dat verklaard wordt: Weezen van welke gezindheid ook kunnen opgenomen worden; 2°, en dat er niets in staat van eenige verplichting, om zich te voegen bij deze of gene kerk.

Zoo bezien kan dus een buitenstaander niet anders oordeelen, dan dat zelfs een Jood, een Roomsche, en wie niet al meer kan worden opgenomen, zonder dat hem in het godsdienstige eenige gehoudenheid wordt oplegd.

Intusschen kan het zijn, dat nochtans de statuten bepalen, hoe men zich voorts kerkelijk te gedragen heeft.

Op zichzelf is het toch denkbaar dat men zegt: Ik wijs niemand af, maar wie tot mij komt, moet in mijn gareel loopen.

Zoo kan b. v. op het Geret. Gymnasium te Amsterdam een ieder zijn zoon zenden, maar wie er komt, moet de lessen over de Gereformeerde religie bijwonen.

Het komt ons daarom voor, dat het 't best zal zijn, de statuten zelve na te zien. Die kunnen de zaak dan uitwijzen. We zullen ze bij de Directie zelve aanvragen, en daarna publicceeren.

Dr. Scheurer's Hospitaal.

Ingekomen: Van Ds. E. Weidner te Onstwedde f 50,— zijnde een gedeelte der Pinkster-collecte in de Herv. kerk aldaar.

Mit de Berg.

Voor de kennis van de toestanden in Zuid-Bagelan en Banjoemas, is de volgende brief uit Java niet onbelangrijk:

Waarde Vriend!

Toen Mevr. Philips besloten had een kerke op haar erf te bouwen, waren er onder de pas gewonne Christenen verscheiden, die gaarne een handje wilden helpen. Zoo bouwde onder anderen de U welbekende Simon van Djelah als timmerman ijerig mee. Nauwelijks was de vergaderingsplek gereed, of Mevr. Philips begon daarin geregeld dienst te houden, des Zondags en op feestdagen, voor haar bedienende en de door Sadrach gewonne lieden, die uit verschillende desa's (dorpen) opkwamen. Was zij ongesteld dan trad Sadrach op. Ook gaf zij aan de door Sadrach toegebrachte wat catechetisch onderwijs, om ze voor te bereiden voor den doop.

Waarde vriend, houd deze dingen toch goed in het oog tot recht verstand van de geschiedenis der Javaansche Kerken op Midden-Java. Niet door eenigen arbeid van zendingen zijn die gemeenten ontstaan, in het minst niet. En als gij nu let op het feit, dat de eigenlijke arbeid van Mevr. P. zich wel uit den aard der zaak moet bepalen tot het nu en dan eens een reis doen om toestemming tot gemeente-vorming of kerkbouw te geven of kerkes in te wijden en verscheiden zaken te regelen, dan zal gij mij toestemmen, dat eigenlijk niemand anders dan Sadrach die gemeenten heeft gesticht.

Vraag dan ook in welke gemeente gij wilt naar de oorsprong en gij zult altoos weer ten antwoord krijgen, dat Sadrach en zijn gezanten, Johannes, Markus en anderen, daar het eerst het Evangelie predikten en zij dus de gemeente hebben gesticht. Nooit zullen zij U, Mevrouw, Philips, als zoolandig noemen, maar immer Sadrach.

Ik durf U dan ook gerust zeggen, dat Sadrach bij de Javaansche Christenen algemeen als de stichter der gemeente beschouwd wordt.

Het is een niet te weerspreken feit, dat Sadrach nu sinds 26 jaar op Midden Java als de stichter en daarom, naar Javaansche opvatting, als het hoofd of de vader, de leidman en de leeraar der Christengemeenten geldt. Het feit, dat hij tot op haar dood Mevrouw Philips als zijn meerdere erkende, verandert daaraan niets. Hij woonde trouwens sinds 1871 in Karangdjaas, en nam dus in het oog zijner volgelingen reeds van toen af een zelfstandige positie in en Karangdjaas was dan ook bij het leven van Mevr. Philips al het middelpunt der gemeenten en werd dat in volstrekten zin na haar dood. Ik hoop U dit een volgende keer te doen zien; thans groet ik U.

Dit schrijven doet opnieuw de vraag rijzen, of er niet op andere wijze dan dusver met Sadrach contact moet worden gezocht.

Zijn verschijning, en de invloed, die van hem uitging, ze blijven toch zoo hoogst merkwaardig.

om ook ten opzichte der inrichting en uitrusting der Kerkschepen eenige gegevens te verzamelen.

Waar echter aan de uitrusting van Br. v. d. Valk belangrijke kosten zijn verbonden, welke deputaten bereids voor hunne rekening hebben genomen, daar hopen wij, dat menigen zich gedrongen zal gevoelen aan Br. Elms, onze penningmeester, of aan een der andere deputaten, een gave voor dit doel te doen toekomen.

Sommigen schijnen te denken, dat de bevolking onzer vloot alleen uit inwoners van Schevevningen, Vlaardingen, Maassluis, Katwijk en Noordwijk bestaat. Dit is zoo niet. Niet alleen uit Noord-Holland en Zeeland komen tal van matrozen naar deze visscherplaatsen, maar ook Friesland en Groningen levert een behoorlijk aantal.

Het geldt dus niet sommige personen uit enkele plaatsen, maar het is een arbeid, die, onder Gods zegen, voor velen uit alle deelen des lands heerlijke vruchten kan afwerpen.

U dankzeggende voor de afgestane plaatsruimte en met het vriendelijk verzoek aan allen, die dit zullen steunen, en ook Br. v. d. Valk gedurig in den gedebte te gedanken, blijf ik met broedergeroete, namens deputaten voor het in de vaart brengen van een «Kerkschip».

F. W. SLUJTER, Secretaris.

Maassluis, 1 Juni '97.

Ook hier haaste men niet. Het kerkschip zal er komen. Denke men maar al vast glashelder de verhoudingen door, waarin dat kerkschip tot de kerken zal staan.

Officiële Berichten.

Met verkiezing uit het Kerkblad van 11 Juni. Agendum voor de Provinciale Synode van Overijssel.

te houden D. V. Donderdag 17 Juni 1897 in de Plantage-kerk te Zwolle, aanvang 10 uur v.m.

Deputaten. Uit de Classis Zwolle: Primus. Secundus. Ds. J. Hessel. Ds. J. J. Westerbeek. G. Elzenga. Eerten. C. W. E. Pl. v. Amstel. Ds. W. Wolsink. Oudl. J. G. van der Hoogt. J. Meijer Jr. B. van Bruggen. Oudl. M. J. van Tongeren. J. R. Hammer. M. W. Wilminck. J. Aarts.

Uit de Classis Deventer: Ds. J. Gideonse. Ds. A. Brummelkamp. L. M. A. Scheps. J. Slager. P. Zijlman. W. J. Thijssen. Oudl. W. J. Kolker. Oudl. E. Jansen. B. Scherphof. J. Pereboom. J. Lazander. H. Sondorp.

Uit de Classis Ommeren: Ds. G. Goris. Dr. C. C. Schoot Can. J. Offringa. Ds. J. Schotemaker. L. Smilde. W. de Jong. Oudl. J. Kroon. Oudl. H. Bartels. H. Waterink. F. C. v. d. Vorm. N. Rooseboom. I. Breman.

1. Opening der vergadering. 2. Onderzoek der credentie-brieven. 3. Verkiezing van een moderamen. 4. Lesing en vaststelling der notulen. 5. Rapporten van Deputaten: Hulpbehoevende kerken, Examina, Inw. zending, Kas E. B. P., Curator Theologische School. 6. Rekening en verantwoording door den quæstor. 7. Benoeming van deputaten. 8. Voorstellen der Classen.

De Provinciale Synode behartige de zaak der Emerit predikanten, Pred.-Weduwen en -Weezen, in zoverre dit volgens besluit der Generale Synode van Middelburg 1896 tot hare roeping behoort. (Cl. Zwolle.)

a. De Classis ondersteunt het verzoek der kerk van Olat, om ook voor het volgende jaar het bedrag van f 200.— uit de Prov. kas voor Hulpbehoevende kerken te mogen ontvangen.

b. De Classis vraagt, of het niet wenschelijk zou zijn, dat de Prov. Synode de instructie van de deputaten voor de Emeritus-verklaring van predikanten nader omschreef. (Cl. Deventer.)

a. De Prov. Synode bepleite ons goed recht bij de Prov. Staten omtrent de ondersteuning voor de verpleging onzer krankzinnigen.

b. De Classis vraagt ondersteuning voor de Hulpbehoevende kerken van Avereest en Lemeleveld, zoo mogelijk voor ieder f 100.— Zoo dit niet kan, dringt zij op gelijke verdeling aan.

c. De Classis vraagt ondersteuning van de Prov. Synode voor de verzorging van Mej. de Wed. Ds. L. F. C. van Kamp te Heemse. (Cl. Ommeren.)

Kort verslag van de Prov. Synode der Geref. kerken in Friesland, gehouden te Bolsward den 25ten Mei 1897.

1. De oudste der dienaren des Woords bij de kerk van Bolsward, De T. D. Prins, opent deze vergadering met het laten zingen van het 3e en 4e vers van den Morgenzang, het lezen van Ps. 121 en gebed. In een korte toespraak begroet z'eerw. in naam van de kerk en Classis (Syn.) de broeders, met de bede, dat de Heere door zijnen Geest deze Synode geleide in al hare werkzaamheden.

2. De credentie-brieven werden in orde bevonden. Uit de verschillende Classen zijn tot deze Synode afgevaardigd, 16 dienaren des Woords en 16 onderlingen. Een enkele primus is door zijn secundus vervangen.

3. Het moderamen wordt bij stemming aangenomen uit de volgende broeders: Dr. H. H. Kuyper praeses, Ds. J. J. Impeta assessor, Ds. J. C. Balhuizen scriba, Ds. P. N. Kruijswijk adjunct scriba.

4. Het agendum, vermeerderd met enkele nagekomen punten, wordt vastgesteld. 5. Voorlesing en bespreking der vorige notulen wordt niet noodig geacht en zoo komen de verschillende rapporten het eerst ter tafel.

a. Rapport naar Art. 49 D. K. A. Informatiebureau. b. Kas E. B. P. d. Kas voor hulpbehoevende diakonen ter ondersteuning in de verpleging van krankzinnigen. c. Kas hulpbehoevende kerken en Inw. zending. — Volgens dit laatste rapport waren de ontvangsten van het vorig boekjaar f 1277,82½ en op verre na niet toereikend om het volle, voorwaardelijk toegezegde bedrag van ondersteuning aan de respectieve Hulpbehoevende kerken en voor den arbeid der Inw. zending uit te keeren.